

«Φοβού τους Δαναούς και δώρα φέροντας»

Η περίπτωση της Φέτας μας

Υπό

Εμμανουήλ Μιχ. Ανυφαντάκη

Ομότιμου Καθηγητή Γαλακτοκομίας Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών
τ. Προέδρου Εθνικής Επιτροπής Γάλακτος Ελλάδας

Δημοσιεύτηκε πρόσφατα στον ημερήσιο τύπο η πολύ σημαντική για τη χώρα μας είδηση ότι συζητήθηκε στο Κολλέγιο των Επιτρόπων, μεταξύ άλλων και το θέμα της φέτας. Δεν αναφέρονται λεπτομέρειες για τη συζήτηση σε τι ακριβώς αποσκοπούσε και για το αποτέλεσμα της, η εμπειρία μου όμως από ανάλογες πρωτοβουλίες στο παρελθόν με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αυτή δεν προοιωνίζει κανένα καλό για τα συμφέροντά μας. Το παράδοξο στην υπόθεση είναι η υπέρμετρη, αλλά ατεκμηρίωτη αισιοδοξία πολλών δημοσιευμάτων, καθώς αποπνέουν προεόρτια μιας νίκης σε έναν αγώνα που δεν φαίνεται να έγινε και κατοχύρωση δικαιωμάτων που δεν προκύπτουν από πουθενά. Θα συμβούλευα, με την εμπειρία από τη συμμετοχή μου στον αγώνα της χώρας μας για την κατοχύρωση της Φέτας, να κρατούμε μικρό καλάθι. Στην προκειμένη περίπτωση πιστεύω απόλυτα ότι έχει εφαρμογή το «φοβού τους Δαναούς και δώρα φέροντας» πολύ περισσότερο, γιατί διαβλέπω ότι όχι μόνο δεν φέρνουν δώρα αλλά αντίθετα θα επιδιώξουν να πάρουν. Δεν νομίζω ότι υπάρχει σήμερα Έλληνας που αληθινά πιστεύει ότι ανακινήθηκε το θέμα της Φέτας από τρίτους για να αποκτήσει η χώρα μας περισσότερα δικαιώματα από αυτά που είχε.

Αναζήτησα περισσότερες πληροφορίες από διάφορες έγκυρες πηγές, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Αναγκαστικά, κατά συνέπεια, περιορίζομαι σε όσα αναφέρονται στα διάφορα σχετικά δημοσιεύματα που συνοψίζονται στο ότι η υπό έγκριση εμπορική συμφωνία μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) και του Καναδά παρέχει πλήρη προστασία από πλευράς Καναδά σε όλες τις ονομασίες Π.Ο.Π. και τις

Προστατευόμενες Γεωγραφικές Ενδείξεις της Ε.Ε., με εξαίρεση πέντε (Φέτα, Gorgonzola, Asiago, Munste, Fontina) για τις οποίες καθιερώνεται διαφορετική διαχείριση. Σε ότι αφορά στη Φέτα φαίνεται ότι παρέχεται το δικαίωμα σε υφιστάμενους παραγωγούς και εμπόρους λευκών τυριών άλμης που διακινούν προϊόντα τους στην Καναδική αγορά με την ονομασία Φέτα να συνεχίσουν να τα πωλούν με αυτήν, ενώ οι νεοεισερχόμενοι στο μέλλον στο επάγγελμα θα υποχρεούνται να χρησιμοποιούν σύνθετη ονομασία για τα προϊόντα τους, η οποία θα περιλαμβάνει την ονομασία Φέτα και κάποιον προσδιορισμό, όπως «τύπου Φέτας», «στυλ Φέτας», «απομίμηση Φέτας» κ.α. Αυτά υπό την προϋπόθεση ότι δε θα χρησιμοποιούν στη σήμανση των προϊόντων τους λέξεις σύμβολα και εικόνες που δημιουργούν συνειρμούς ανύπαρκτης σχέσης τους με τη χώρα μας, ενώ παράλληλα υποχρεούνται να αναφέρουν και τη χώρα παραγωγής τους.

Θα ανέμενε κανείς μετά τη δημοσίευση της είδησης αυτής ότι όσοι ασκούν στη χώρα μας δραστηριότητες που σχετίζονται με τη Φέτα «να έχουν βγει στα κεραμίδια» για να προστατεύσουν τα κεκτημένα συμφέροντά τους που απειλούνται. Όμως εξ όσων γνωρίζω μέχρι σήμερα «δεν έχει κινηθεί φύλλο», ενδεχόμενα γιατί δεν έγινε επαρκής ενημέρωση των ενδιαφερομένων. Επειδή επί είκοσι περίπου χρόνια έχω αφιερώσει σημαντικό μέρος της επιστημονικής μου δραστηριότητας στις προσπάθειες αναβάθμισης της ποιότητας και στην κατοχύρωση της σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, θεωρώ υποχρέωσή μου μια πολύ συνοπτική δημόσια παρέμβαση με τους προβληματισμούς και τις ενστάσεις μου.

Όπως έχουν σήμερα τα πράγματα, η χώρα μας έχει κατοχυρώσει, στο πλαίσιο της Ε.Ε. με απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (Ε.Δ.), την ονομασία Φέτα, ως Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (Π.Ο.Π.), για ένα παραδοσιακό τυρί της, που παρασκευάζεται από αιγοπρόβειο γάλα ή μίγματά τους με γίδινο μέχρι 30%, σε οριοθετημένες με νόμο περιοχές της ελληνικής επικράτειας (Θράκη, Μακεδονία, Ήπειρο, Θεσσαλία, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησο και

Λέσβο), το οποίο διατηρείται και ωριμάζει σε άλμη για δύο τουλάχιστον μήνες και εμφανίζει πρωτότυπα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά που αποδίδονται σε φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες που δρούν συνδυαστικά στις περιοχές αυτές. Έχει, κατά συνέπεια, η Φέτα μας σήμερα, και με τη «βούλα» της Ε.Ε. προδιαγραφές – ταυτότητα – που χαρακτηρίζουν αποκλειστικά και μόνον αυτήν. Είναι φανερό ότι προϊόντα που κυκλοφορούν στην αγορά με την ονομασία Φέτα και δεν ανταποκρίνονται στις νομοθετημένες προδιαγραφές της, είναι «μαϊμού». Στην ουσία δηλαδή έχουμε εξασφαλίσει το μονοπώλιο της Φέτας στις χώρες της Ε.Ε., ενώ το τυρί μας έχει αποκτήσει ταυτότητα με την οποία διακινείται και αξιολογείται στη διεθνή αγορά. Οι τρίτες χώρες μπορούν να εξαγάγουν στην Ε.Ε. ανεμπόδιστα, και το πράττουν σήμερα, τυριά άλμης που παράγουν με δικά τους όμως ονόματα ή ως λευκά τυριά άλμης. Στις μεταξύ τους συναλλαγές οι χώρες αυτές χρησιμοποιούν, παράτυπα, την ονομασία της Φέτας, μόνη της ή με κάποια σύνθετη διατύπωση.

Σημειώνεται ότι η απόφαση του Ε.Δ. κατοχυρώνει την ονομασία Φέτα ως Π.Ο.Π., ενός τυριού που παράγεται σε οριοθετημένη με νόμο περιοχή της χώρας μας με συγκεκριμένα ποιοτικά, φυσικοχημικά και οργανοληπτικά χαρακτηριστικά. Η αναφορά κατά συνέπεια, ακόμα και από επίσημα χείλη, σε «Ελληνική Φέτα», «Βουλγαρική Φέτα», «Δανέζικη Φέτα», «Φέτα Τυρνάβου», «Φέτα Πελοποννήσου», κ.α. αλλά και η ανάλογη σήμανση είναι σημαντικό λάθος γιατί υπονοούν ότι υπάρχουν πολλές Φέτες, γεγονός που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής κανενός ότι η κατοχύρωση της ονομασίας Φέτα στην Ε.Ε. ως Π.Ο.Π. υπήρξε ένα ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός για την αιγοπροβατοτροφία μας, απροσδόκητο και δύσπεπτο για τους ανταγωνιστές μας. Για το λόγο αυτό πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί και να εφαρμόζουμε με σχολαστικότητα όσα προβλέπονται στη νομοθεσία. Δεν είναι εύκολο σήμερα που έχει θεοποιηθεί το κέρδος και η επιβολή του ισχυρού στον

αδύναμο αποτελεί καθημερινό φαινόμενο, να αντιδικείς με τους Δανούς, τους Ολλανδούς, τους Γερμανούς, τους Γάλλους, τους Άγγλους και άλλους και να κερδίζεις. Είναι κάτι που είναι σχεδόν απίθανο να επαναληφθεί.

Τίθενται κατόπιν αυτών, πολλά και σύνθετα ερωτήματα τα οποία, ενδεχόμενα, μπορούν να απαντήσουν μόνο διακεκριμένοι νομικοί. Τις απαντήσεις αυτές θα πρέπει να αναζητήσει άμεσα η Κυβέρνηση για να μπορέσει να διαφυλάξει αποτελεσματικά τα συμφέροντα της χώρας. Είναι δυνατόν τεκμηριωμένες και ανεπηρέαστες αποφάσεις του Ε.Δ., που θεσπίστηκε για να απονέμει το δίκαιο, να ανατρέπονται με πολιτικές αποφάσεις; Ποιος ξεκίνησε τη νέα ιστορία της Φέτας και με ποιο κίνητρο; Με ποιο κριτήριο η Φέτα και τέσσερα άλλα τυριά, περιορισμένης παραγωγής, δεν εντάχθηκαν στη γενική συμφωνία πλήρους προστασίας στον Καναδά όλων των άλλων προϊόντων Π.Ο.Π. της Ε.Ε.; Μπορεί να εκχωρηθεί η ονομασία Φέτα, που με απόφαση του Ε.Δ. έχει κατοχυρωθεί ως Π.Ο.Π. για ελληνικό προϊόν με συγκεκριμένη ταυτότητα, για χρήση σε διαφορετικά προϊόντα άλλων χωρών; Ένα όνομα για πολλά διαφορετικά προϊόντα δεν αποτελεί «καραμπινάτη» μορφή παραπληροφόρησης; Ποιος λόγος αναγκάζει την Ε.Ε. να δεχθεί ανατροπή των αποφάσεων του Ε.Δ. αλλά και δική της (καν. 1151/12, άρθρο 13) με την οποία απαγορεύει τη χρήση σύνθετων ονομασιών στην περίπτωση των προϊόντων Π.Ο.Π.; Είναι δυνατόν το ίδιο τυρί άλμης που διακινείται στην αγορά του Καναδά, αλλά και σε άλλες, να ονομάζεται Φέτα αν το παράγουν ή εμπορεύονται οι σημερινοί επαγγελματίες στο χώρο, και «απομίμηση Φέτας» αν το διαχειρίζονται νεότεροι στο επάγγελμα; Είναι νόμιμο και ηθικό να πωλείται το ίδιο προϊόν στους ίδιους καταναλωτές, για λόγους σκοπιμότητας, με δύο ή περισσότερα ονόματα; Προβλέπεται μηχανισμός ελέγχου των παραπάνω και ποιος θα έχει την ευθύνη γι' αυτό; Συμμετείχαν στις διεργασίες αυτές, αυτοί για τους οποίους το Ε.Δ. έχει κατοχυρώσει την ονομασία Φέτα ως Π.Ο.Π.; Συνομίλησε, με κάποιο τρόπο ο κ. Μπαρόζο με τους

εκπροσώπους τους για να γνωρίζει τις απόψεις τους ώστε να είναι ενήμερος όλων αυτών των προβλημάτων που ανακύπτουν όταν συζήτησε με τον Καναδό Πρωθυπουργό; Αυτά και πολλά άλλα ερωτήματα θα μπορούσαν να τεθούν και αναμένουν μια υπεύθυνη απάντηση στην πράξη.

Σε πολλά δημοσιεύματα αναφέρεται ως επιτυχία για τη χώρα μας η εμπορική συμφωνία Ε.Ε. – Καναδά, γιατί πέραν των άλλων περιλαμβάνει διπλασιασμό των ποσοτήτων τυριών που μπορούν να εξάγονται από την Ε.Ε. στον Καναδά. Για να εκτιμηθεί το ακριβές μέγεθος της επιτυχίας αυτής παραθέτω στοιχεία της αγοράς «Φέτας» στον Καναδά του 2012, που δημοσιοποιήθηκαν πρόσφατα, από τα οποία προκύπτει ότι αυτή ήταν περίπου 6.000 τόνοι, από τους οποίους οι 5.100 καλύφθηκαν από την εγχώρια παραγωγή και οι υπόλοιποι 900 από εισαγωγές, μόλις 480 τόνων από την Ελλάδα, 200 από τις Η.Π.Α., 120 από τη Δανία, 70 από Βουλγαρία και το υπόλοιπο από Ιταλία. Επίτευγμα επίσης θεωρείται και το γεγονός ότι η συμφωνία αυτή επαναεπιβεβαιώνει και διασφαλίζει πλήρως την προστασία της Φέτας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (άραγε δεν αρκούσε η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου;) και ότι εντός του Καναδά επιβάλλαμε οι σημερινοί, παράτυποι, χρήστες της ονομασίας Φέτα (παραγωγοί και έμποροι) και μόνον αυτοί να χρησιμοποιούν νόμιμα και επίσημα πλέον την ονομασία Φέτα, ενώ όσοι εισέρχονται μελλοντικά στο χώρο αυτόν, υποχρεούνται να σημαίνουν τα προϊόντα τους με σύνθετη ονομασία, μέρος της οποίας θα αποτελεί η Φέτα (νομιμοποίηση δηλαδή της παρατυπίας). Το γεγονός ότι η συμφωνία υποχρεώνει τους Καναδούς στη σήμανση των προϊόντων να αναγράφουν ευδιάκριτα και ευανάγνωστα τη χώρα παραγωγής τους και να σταματήσουν να χρησιμοποιούν εικόνες, σύμβολα και ονομασίες που δεν έχουν σχέση με αυτά, είναι πράγματα αυτονόητα. Σε κάθε ευνομούμενη πολιτεία αυτά αποτελούν καθημερινή πράξη. Πάνω και πέρα από όλα είναι η έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση των καταναλωτών για τους οποίους

υποτίθεται ότι γίνονται οι ρυθμίσεις αυτές, και δε νομίζω ότι η πληροφόρησή τους θα είναι ηθική και νόμιμη χωρίς και με τη συμφωνία του Καναδά.

Κατά τη γνώμη μου, με την εν λόγω συμφωνία φαίνεται ότι γίνεται προσπάθεια ακύρωσης ή ουσιαστικής τροποποίησης της απόφασης του Ε.Δ. για τη Φέτα. Αξιοσημείωτο είναι ότι αυτή εμφανίζεται να αφορά συγκεκριμένες βιομηχανίες του Καναδά. Όμως είναι περισσότερο από βέβαιο ότι ανάλογες συμφωνίες θα ζητήσουν όλες οι χώρες που έχουν σχετικά συμφέροντα, καθώς θα υπάρχει το «κεκτημένο». Θα λειτουργήσει δηλαδή ως λαγός, κατά τη λαϊκή έκφραση, που θα ανοίξει διάπλατα τις πόρτες σε όλα τα τυριά άλμης που παράγονται ανά την υφήλιο να διακινούνται ως «τυριά τύπου Φέτας» ή «τυρί απομίμηση Φέτας», ενδεχόμενα ακόμα και ως Φέτα.

Συμπερασματικά μπορεί να λεχθεί ότι η χώρα μας έχει πετύχει στο πλαίσιο της Ε.Ε. το maximum αυτών που θα μπορούσε να επιδιώξει και ότι έχει υποχρέωση τα κεκτημένα αυτά να τα διαφυλάξει με κάθε τρόπο «ως κόρη οφθαλμού». Ο φάκελος της Φέτας έχει κλείσει, δικαστικά, θετικά για εμάς, από το 2005 και δεν υπάρχει κανένας λόγος συμμετοχής μας σε συζητήσεις και πολιτικά παιχνίδια που με μαθηματική ακρίβεια υποσκάπτουν τα κεκτημένα αυτά, ενώ δεν προοιωνίζονται κανένα καλό. Η συμμετοχή μας σε τέτοιες συζητήσεις θα δικαιολογούνταν μόνον αν απέβλεπαν, αποκλειστικά και μόνον, στην επέκταση της κατοχύρωσης της Φέτας σε διεθνές επίπεδο με αποδοχή των προδιαγραφών της που έχουν ήδη νομοθετηθεί από την Ε.Ε. και τη δημιουργία δομών ελέγχου εφαρμογής της νομοθεσίας αυτής σε παγκόσμιο επίπεδο. Δυστυχώς όμως αυτό δεν είναι το ζητούμενο της συμφωνίας με τον Καναδά. Αντίθετα μεθοδεύεται η νομιμοποίηση της σήμανσης των τυριών άλμης που παράγονται ανά την υφήλιο με την ονομασία Φέτα - αρχικά από τους σημερινούς Καναδούς παραγωγούς και εμπόρους τυριών άλμης - και με σύνθετες ονομασίες, μέρος των οποίων να αποτελεί πάντοτε η ονομασία Φέτα - για όσους

εισέλθουν στο επάγγελμα αργότερα. Αν αυτό πραγματοποιηθεί θα ευνοήσει τους παράνομους, τους νοθευτές και τον αθέμιτο ανταγωνισμό και θα προκαλέσει σύγχυση στους καταναλωτές της Φέτας μας, γεγονός που θα πλήξει ανεπανόρθωτα την αιγοπροβατοτροφία μας. Το μόνο που μπορεί και πρέπει να κάνει η Πολιτεία σήμερα είναι να αγωνιστεί να μην ευοδωθούν όσα δυσάρεστα για τη Φέτα μας μεθοδεύονται και παράλληλα με διμερείς ή πολυμερείς συμβάσεις με τρίτες χώρες, να επιδιώξει την επέκταση των κεκτημένων της σε αυτές. Πέραν τούτου θα πρέπει να προχωρήσει άμεσα στη δημιουργία ενός διεπαγγελματικού φορέα που θα διαχειρίζεται όλα τα θέματα της Φέτας στο εσωτερικό και το εξωτερικό, όπως έχουν κάνει με επιτυχία όλες οι προηγμένες γαλακτοκομικά χώρες. Η αναβάθμιση της ποιότητάς της, η προστασία της και η προβολή της είναι θέματα αιχμής για τα οποία δυστυχώς δεν υπάρχει νομοθετημένος έγκυρος διαχειριστής τους. Σχετική πρόταση είχε υποβληθεί πολλές φορές από την Εθνική Επιτροπή Γάλακτος Ελλάδας στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων χωρίς αποτέλεσμα, καθώς οι φορείς των κτηνοτρόφων και των τυροκόμων διαγκωνίζονταν για το ποιος θα έχει το «πάνω χέρι» στη διαχείριση του διεπαγγελματικού φορέα και οι κατά καιρούς Υπουργοί δε θέλησαν ποτέ να κόψουν αυτόν το γόρδιο δεσμό και να επιλύσουν το θέμα, για προφανείς λόγους.

Καταλήγοντας σημειώνω ότι δε γνωρίζω αν υπάρχουν υποχρεώσεις της χώρας που μας αναγκάζουν να συμμετέχουμε στη συζήτηση που άνοιξε για τη Φέτα. Όμως θεωρώ αδιανόητο ότι θα υπάρξει Υπουργός που θα υπογράψει συμφωνία η οποία με οποιοδήποτε τρόπο θα ακυρώνει ή θα αλλοιώνει την απόφαση του Ε.Δ. Η ονομασία Φέτα, για την Ελλάδα, δεν είναι απλά η ονομασία ενός παραδοσιακού προϊόντος. Συνδέεται με αυτή με δεσμό αιώνων που σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να διαρραγεί. Είναι το πιο ισχυρό «trade name» που διαθέτει η χώρα μας για τα αγροτικά της προϊόντα και θα πρέπει με κάθε τρόπο να διαφυλαχθεί. Αν κάποιος, με διάφορους τρόπους επιχειρούν,

διαχρονικά, να της το υπαρπάξουν αυτό δεν πρέπει να γίνει ποτέ
αμαχητί ή με την άμεση ή έμμεση σύμφωνη γνώμη μας.